

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-2

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Litovel, Masarykova ulice. Keramická plastika koníčka (obr. 67, str. 282).
Litovel, Masarykova Street. Ceramic sculpture of a horse (Fig. 67, Pg. 282).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

OSKAVA (K. Ú. BEDŘICHOV U OSKAVY, OKR. ŠUMPERK).

Zřícenina hradu Rabštejn. Vrcholný středověk a raný novověk. Náhodné nálezy. Uložení nálezů: Vlastivědné muzeum Šumperk, přír. č. 8-9/2018.

Rabštejn, nejvýše položený hrad na Moravě (803 m n. m.), se nachází v jihovýchodní části Jeseníků. Založení se klade na přelom 13. a 14. století, v průběhu 16. století byl opuštěn, ale znovu byl krátce obsazen na sklonku třicetileté války a poté byl ještě ve 2. polovině 17. století opravován v důsledku tureckého nebezpečí (Plaček 2001, 524–525). Řádný archeologický výzkum zde zatím neproběhl, naprostá většina dosud evidovaných artefaktů pochází z ojedinělých a náhodných nálezů, které byly průběžně publikovány (např. Schenk 2005; Vašíček 2007). Všechny dostupné nálezy archeologické povahy však nedávno shromáždil a vyhodnotil L. Hlubek (2013).

Na konci března r. 2018 se Jeseníky prohnala silná vichřice, která po sobě zanechala spoušť v podobě mnoha popadaných a zcela vyvrácených stromů. Několik stromů neuniklo zkáze ani v areálu hradní zříceniny, na což p. revírník upozornil externí spolupracovníky muzea M. Nováka a M. Souška. Jmenovaní neprodle ně dne 30. 3. 2018 provedli prvotní obhlídku a jeden vývrat, ze kterého vyčnívalo nejvíce keramických fragmentů, zcela vybrali, aby předešli případným odcizením nálezů ze strany náhodných návštěvníků hradu. Tento vývrat se nachází zhruba uprostřed východní části předhradí (bylo přistavěno zřejmě na počátku česko-uherských válek), jen několik metrů severozápadně od základů budovy, která je považována za chronologicky nejmladší a náleží zřejmě až do 17. století (Plaček 2001, 525, obr. 1005; Hlubek 2013, 127).

Teprve poté se informace dostala ke kompetentním osobám a řádnou dokumentaci vývratů v areálu hradu provedli ve dnech 2. 5. a 15. 5. 2018 archeologičtí pracovníci Národního památkového ústavu Olomouc, kteří získali artefakty z několika dalších vývratů.

Do šumperského muzea tak bylo odevzdáno 231 fragmentů keramiky a kachlů, 5 kovových artefaktů (hřeb, kování, nástroje?, slitek?), 11 zvířecích kostí, zlomek skla, struska a malta (celkem 280 ks – přír. č. 8/2018). Naprostá většina keramiky patří do raného novověku a vyhodnocení nálezů by nám tak mohlo poodhalit dějiny závěrečných fází osídlení této fortifikace.

Dále se do sbírek šumperského muzea dostal malý soubor tří železných rombických šipek (přír. č. 9/2018), které pomocí detektoru kovů našel v listopadu r. 2017 M. Haniš v lese jižně pod hradem.

Jakub Halama

Literatura

Hlubek, L. 2013: Archeologické nálezy z hradu Rabštejna (okr. Šumperk). *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* XCVIII(1), 125–143.

Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha: Libri.

Schenk, Z. 2005: Bedřichov (okr. Šumperk). Zřícenina hradu Rabštejn. *Přehled výzkumů* 46, 277.

Vašíček, A. 2007: Klíč z Rabštejna. *Severní Morava* 93, 42–43.

Resumé

Oskava (Kat. Bedřichov u Oskavy, Bez. Šumperk), Burg Rabštejn. Hochmittelalter und Neuzeit. Lesefunde mit Hilfe des Metallsuchers. Museum Šumperk, Zuwachs. Nr. 8-9/2018.

OSLAVANY (OKR. BRNO-VENKOV)

Zámek Oslavany (akce A035/2018), č. p. 1. Vrcholný středověk, novověk. Klášter, zámek. Záchranný výzkum.

V roce 2018 proběhl v areálu zámku a bývalého kláštera v Oslavanech drobný záchranný výzkum při odvlhčení jižní zámecké budovy. Nevelký výkop vedl podél celé severní fasády jižní budovy areálu. Původní terén, jenž se stavbou budovy souvisel, se nacházel přibližně o 0,4 m níže; všechny dodnes dochované vstupy do budovy, které jsou opatřeny kamennými portály, jsou tedy částečně zapuštěny pod dnešní terén. Prahy byly dodatečně zvýšeny. Intaktně zachovaných archeologických vrstev se výzkum přímo nedotkl.

Kromě různých stavebních detailů, které se na odkryté části severní fasády jižní budovy podařilo zaregistrovat, byly z ve zdivu zachyceny i druhotně zazděné dva kamenické články z červeného pískovce. Tyto podle tvarosloví gotické články z jednoduchých špalet oken či dveří můžeme snad na základě materiálu přisoudit přítomnosti stavební hutě z Porta Coeli z Předklášteří. Ta se patrně podílela na dokončení konventu okolo poloviny 13. století (Foltýn a kol. 2005, 589–594).

V souvislosti s úpravou bývalých klášterních zahrad severně a západně od zámku byl v roce 2018 realizován další drobný archeologický výzkum. Západně od zámku vznikla nová parková úprava a hřiště, severně od zámku pak koupaliště.

Přímo před západní budovou areálu byla zachycena částečně z cihel vyzděná zaklenutá kanalizace, kterou již dokumentoval výzkum v roce 2003 (Holub, Merta 2004). Kanalizace vedla podél celé délky západního křídla. Prostor západně od kanalizace byl již v minulosti zničen. Přestože se zde před výzkumem nacházela pouze zatravněná plocha, terén zde byl již dříve částečně odtěžen a nahrazen novou zeminou, která obsahuje i ojedinělé nálezy. Ty ovšem nepocházejí odsud, ale byly dovezeny spolu s navážkou. Situace se mění až v nejzápadnější části parcely. Zde byla zachycena jedna zeď smíšené konstrukce, která probíhala ve směru severozápad–jihovýchod. Zeď snad dělila zdejší původní zahradu a mohla nazvat na hospodářský dvůr, který stával ještě více k západu.

Jiná situace byla v severní části parcely. Zde byly i přes značné zemní práce dokumentovány pouze jednotlivé náplavové vrstvy řeky Oslavy. Ty byly prosty jakýchkoliv archeologických nálezů.

Miroslav Dejmál, Jakub Šimík

Literatura

Holub, P., Merta, D. 2004: *Oslavany – zámek*. Rkp. nálezové zprávy z akce A017/2013. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

Foltýn D. a kol. 2005: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri.

Resumé

Oslavany (Bez. Brno-venkov). Schloss Oslavany (Aktion A019/2018 und A035/2018), Parz. Nr. 669/1. Hochmittelalter, Neuzeit. Kloster, Schloss. Rettungsggrabung.

OSTRAVA (K. Ú. MORAVSKÁ OSTRAVA, OKR. OSTRAVA-MĚSTO)

Ulice Velká, parc. č. 160. Středověk, novověk. Město. Zjišťovací výzkum.

Hlavním cílem zjišťovacího archeologického výzkumu podél ulice Velké (akce NPÚ ÚOP v Ostravě číslo 128/17), probíhajícího v období od října 2017 do června 2018, bylo zdokumentovat a vyhodnotit pozůstatky sklepů, které se měly nacházet pod plochou dnešního parkoviště. Prostor zabírá původní plochu osmi městských parcel mezi ulicemi Velkou a Pivovarskou (obr. 81). Těsné sousedství s náměstím, centrem středověkého města, a poloha podél ulice Velké, která byla původně důležitou komunikační tepnou

spojující náměstí s Hrabovskou bránou, napovídá, že už od počátku založení města patřily tyto parcely mezi nejvýznamnější. Domy na nich postavené byly nadány propinačním právem a řadily se mezi tzv. velkoměšťanské domy, kterých bylo v Ostravě celkem 64 (Kroček 2005). Celý blok prošel postupným vývojem, časem byly zastavěny také zadní části parcel, čímž vznikla uliční fronta podél Pivovarské ulice. Význam sledovaného prostoru začal klesat v polovině 19. století, kdy byla vytyčena Hlavní třída (dnes ulice 28. října) vedoucí přes střed náměstí a ulice Velká ztratila svou funkci hlavní městské komunikace. Během druhé světové války byly domy vyvlastněny a v 50. letech 20. století bylo rozhodnuto o postupné asanaci celé plochy. Nepodařilo se zachránit ani památkově ceněný renesanční dům č. p. 54 s původním podloubím na rohu ulic Velká a Muzejní. Demolice, kterým nepředcházela žádná památková dokumentace, postupovaly postupně, budovy v čele parcel při ulici Velké byly zbourány až v letech 1963–1968 (více k vývoji jednotlivých domů a jejich majitelům Grůza 2008).

Vzhledem k uvažovanému opětovnému zastavění prostoru byl v místech předpokládaných památkově nejceněnějších sklepů proveden archeologický výzkum a operativní průzkum a dokumentace. Plocha výzkumu se nakonec omezila na šest parcel (původní č. p. 54–59) vymezených na východě ulicí Muzejní a na západě bývalou ulicí Dlouhou. Ukázalo se, že během demolice byly porušeny pouze vrcholky klebeb a sklepy byly vzniklými otvory zasypány sutí z nadzemního zdiva. Kromě řady předmětů, které byly jako nepotřebné zanechány na místě po opuštění budov v 60. letech minulého století, se podařilo získat také vybavení domů (mříže, kovová dvířka, apod.) a stavební články (části pilířů tvořících podloubí, kusy secesní dlažby), jež přispěly k rozšíření poznání o sta-

Obr. 81. Ostrava (okr. Ostrava-město), ulice Velká. Pohled na plochu výzkumu od východu.

Abb. 81. Ostrava (Bez. Ostrava-město), Velká-Straße. Blick von Osten auf die Grabungsfläche.